

En klode full av plast

Figur 1 Foto: Ole Kristian Herwell

En jordklode i metall med plass til tusenvis av plastbiter var det som møtte publikum i et interaktivt kunstprosjekt, initiert av Fakultet for kunstfag ved Universitetet i Agder (UiA), under Forskningsdagene, 2018. Forskningsdagene er en landsdekkende festival under ledelse av Norges forskningsråd.

Ivrige hender, små og store, engasjerte seg i samskappingsprosjektet med ønske om å gi en kommentar i debatten om plastforurensning. På torget i Kristiansand vokste det langsomt fram en tvetydig og vakker skulptur, som ga rom for ettertanke. En viktig observasjon av dette kollektive arbeidet var å se nysgjerrigheten, leken, fellesskapet og gleden ved å dele en kunstopplevelse med andre.

Fakultet for kunstfag ved UiA ble med dette prosjektet vinner av beste stand på forskningstorget i Kristiansand, 2018.

Plastforurensning i havet

Dystre tall forteller oss at mer enn 8 millioner tonn plast ender opp i havet hvert år. Fortsetter det slik, kan det i år 2050 bli mer plast i verdenshavene enn fisk, viser en rapport fra World Economic Forum. (Nrk.no, 2016)

Siden 1950-tallet er det produsert ca. 8,3 milliarder tonn plast. Ca. 6 milliarder tonn er ikke resirkulert. Ca. 80 % blir kastet på dynga eller i naturen. 9 % resirkulert og 12 % blir brent. Det er 27 ganger mer enn vekten til hele verdens befolkning. Men å forstå hvor mye 8,3 milliarder tonn er, virker umulig. I et forsøk på å skalere det ned, tilsvarer det 80 millioner blåhvaler, eller 1 milliard elefanter, eller 822 000 Eiffeltårnet, skriver Cathrine Eide i Tv2 nyhetene (Eide, 2017).

Hva kan kunsten bidra med?

I tidsskriftet *Kunsthåndverk* stiller Mona Pahle Bjerke spørsmål om kunsten har noen mulighet til å klare det verken forskningsrapporter, kronikker, demonstrasjoner eller skolestreiker synes å makte; å få beslutningstakerne til å handle eller å få forbrukerne til å bremse kjøpefesten. Hva skal kunsten kunne bidra med her? Og er dette problemstillinger som egentlig er egnet for kunstnerisk behandling? (Bjerke, 2020).

Kunsten har sine unike muligheter for å sette fokus, kommentere, belyse, berøre, skape undring og nysgjerrighet i møte med sitt publikum. Samtidskunst er i utgangspunktet et uklart begrep, men det dreier seg altså om kunst i vår egen tid. Kunst som ønsker dialog med mottakeren gjennom temaer og ulike uttrykk, med problemstillinger som mennesker i samtiden oppfatter som interessante. Det er ikke kunsten som imiterer livet, men livet som imiterer kunsten, skal Oscar Wilde ha sagt om kunsten i sin samtid.

Rolf Engelsen skriver i *Kunstløftet* at de unges møte med kunst, og mulighetene til å arbeide praktisk med faget, styrker mange unges selvtilit og identitet. Han understreker at møte med kunst som ikke umiddelbart har en nytteverdi, som ikke lar seg fange eller definere, men som ved første møte snarere er rar og uforståelig, er viktig for å gi rom for de vanskelige og vesentlige spørsmålene.

Det er en god ting om kunsten på en eller annen måte stiller krav til betrakteren. Den må ikke være altfor tydelig og opplagt, men noe man stopper opp ved for å snakke om og diskutere, noe man ikke stiller seg likegyldig til.

Litteraturviter og kritiker Marius Emanuelsen skriver i *Morgenbladet* at hvis barna våre skal etablere et eget forhold til kunsten, må de oppleve at kunsten snakker til dem med en stemme som ikke bare er de voksnes, lærernes, foreldrenes eller formidlerens (Emanuelsen, 2014, s.13).

Figur 2Foto: Ole Kristian Herwell

Samfunnsengasjement, interaktivitet og det relasjonelle

Mye av samtidskunsten oppmuntrer til samfunnsengasjement og stimulerer til interaktive og relasjonelle spørsmål. Den søker å engasjere publikum ved å stille spørsmål og utfordre. Og i kraft av oppfinnelsen av nye relasjoner kan kunstverket få sitt ansikt. Et ansikt som oppfordrer til dialog og samspill. Dette er kunst som ikke lenger kan oppfattes ved å bruke forrige generasjoners analysemetoder, hvor kunsten ofte var lukket om seg selv gjennom stil og signatur. «En klode full av plast» ble et fellesarbeid, som ikke hadde fått sin tilblivelse uten deltakelse og engasjement fra publikum på forskningstorget i Kristiansand.

Nicolas Bourriaud sier at kunsten er en møtetilstand hvor kunstneren søker samtalepartnere. (Bourriaud, 2005, s.17) Han stiller spørsmål ved hvordan man kan avkode disse frembringelser som tilsynelatende er uforståelige. Budskapet i samtidskunsten er et

produkt av en interaksjon mellom kunstneren og betrakteren. Dette budskapet eller denne betydningen må skapes av betrakteren på stadig mere udefinierbare og flyktige objekter. Det kan se ut til at deltakerne og betrakterne av kunstverket «En klode full av plast», sammen har avkodet disse frembringelser som Bourriaud snakker om. Her har kjente materialer blitt satt inn i nye kontekster og fått en ny intensjon i kunstverket. I det relasjonelle møtet sentrert rundt kunstverket, oppsto det diskusjoner og samtaler knyttet til betydning og mening. En relasjonestetisk tilnærming til kunst som betyr å vurdere et kunstverk ut fra de mellom-menneskelige relasjonene det representerer, produserer eller foreslår.

For å få fornyet oppmerksomhet og finne noe interessant, krever det at vi senker tempoet og er til stede i egne handlinger. I vårt kunstprosjekt på torget ble barn og ungdom oppfordret til deltakelse.

Med enkle midler og materialer vokste skulpturen for hver time som gikk. Fargerike plastposer fra byens butikker ble klippet i firkanter på 10x10 cm og stukket med blyant inn i globusen og hønsenettingens tusenvis av sekskantede hull. På tvers av alder, kjønn og etnisitet, observerte vi interessante samtaler og stolthet over deltakelse mens arbeidet pågikk. Noen satte av 5 minutter, andre engasjerte seg opp mot en time i arbeidet for å ferdigstille skulpturen. En stor takk til de som stoppet opp og tok en pause i hverdagshastigheten. For noen ble dette bruddet i en travel hverdag, en åpning for samtale og refleksjon, for andre kunne det se ut til at det ble et flyktig øyeblikk og en liten reise inn i den magiske verden som kunst kan romme.

Figur 3Foto: Ole Kristian Herwell

Bildecollage: KKS

Vakker, fargerik og underlig lyste «En klode full av plast» opp på torget, og senere hovedinngangen på Universitetet i Agder.

Ole Kristian Herwell

1.lektor Fakultet for kunstfag/ Universitetet i Agder

Kilder:

Bourriaud, N. (2005). Relationel æstetik. København. Det Kongelige Danske Kunstakademi

Bjerke, M. P. (2020, 23. januar). Klimakunst. *Kunsthåndverk*.

<http://www.kunsthåndverk.no/anmeldelser/2020/1/20/klimakunst>

Eide, C. (2017, 20. juli). Vi har produsert 8,3 milliarder tonn plast - det meste ligger i veikanten og havet. *TV2 Nyheter*. <https://www.tv2.no/a/9253182/>

Engelsen, R. (2013, 7. november). Står noe på spill?. *Kunstløftet avis 1*, s.2.

https://issuu.com/norsk_kulturrad/docs/kunstloftet_avis

Emanuelsen, M. (2014, 7. november). Overveldelse lar seg ikke planlegge. *Kunstløftet avis 3*, s. 13-15. https://issuu.com/norsk_kulturrad/docs/kunstloftet_3_avis_final_1

Nrk.no. (2016, 20. januar). I 2050 vil det være mer plast enn fisk i havet.

<https://www.nrk.no/urix/i-2050-vil-det-vaere-mer-plast-enn-fisk-i-havet-1.12760316>
